

BEDROG BIJ BANKROET II

VOORSTELLEN VAN DE SP TER VERBETERING VAN DE BESTRIJDING VAN FAILLISEMENTSFRAUDE

INLEIDING

Elk jaar gaan er duizenden bedrijven failliet. In 2013 lag dit aantal volgens het CBS op maar liefst 8.376 bedrijven en instellingen. Gelukkig is dit aantal sindsdien gedaald en kwam het in 2017 uit op 3.290 faillissementen.¹ Bij een derde van deze faillissementen wordt vermoed dat er sprake is van fraude, waardoor schuldeisers bewust zijn benadeeld ten gunste van de fraudeur.² Faillissementsfraude kent dan ook vele slachtoffers: werknemers ontvangen geen loon meer, private partijen zoals leveranciers krijgen niet uitbetaald, banken krijgen hun lening niet meer terug, de curator krijgt amper betaald voor de afwikkeling van de boedel en de belastingbetaler draait op voor de vele kosten die dit soort fraude met zich meebrengt. Werknemers moeten namelijk een uitkering krijgen en de vervolging en opsporing van faillissementsfraude kost veel geld. Eigenlijk is vrijwel de gehele samenleving slachtoffer, met de nodige gevolgen van dien voor het vertrouwen in zowel de economie als de rechtsstaat. Schattingen over de omvang van de schade variëren volgens het Openbaar Ministerie van enkele honderden miljoenen euro's tot meer dan een miljard euro.³ Volgens het CBS bedroegen de onbetaalde schulden in verdachte faillissementen maar liefst 1,56 miljard euro.⁴ Follow the Money spreekt in een recent artikel over een voorzichtige schatting van 1,2 miljard euro schade.⁵

In 2011 publiceerde voormalig SP-Tweede Kamerlid Sharon Gesthuizen acht voorstellen die tot verbetering van de bestrijding van faillissementsfraude moesten leiden.⁶ Een aantal van deze voorstellen zijn inmiddels praktijk geworden. Het gaat dan om bijvoorbeeld de uitbreiding van de regeling waaruit curatoren een vergoeding kunnen krijgen, een beroepsverbod voor fraudeurs en een grotere inzet op het afpakken van crimineel verkregen vermogen. Daarnaast heeft de regering meer maatregelen genomen om faillissementsfraude beter te kunnen voorkomen en aan te pakken. Er kwam onder andere voortdurend toezicht op misbruik van rechtspersonen, een Centraal Fraudemeldpunt, fraudesprekuren waar curatoren, rechters-commissarissen, het OM, FIOD en de Belastingdienst elkaar kunnen ondersteunen in de aanpak van faillissementsfraude. Daarbij is de fraudesignalerende rol van de curator in de wet vastgelegd en de strafbaarstelling van faillissementsfraude gemoderniseerd. Inmiddels zijn er bovendien in iedere rechtbank een frauderechter-commissaris en twee fraudecuratoren aangesteld om de aanpak van veelplegers en andere faillissementsfraudeurs te verbeteren.

AANLEIDING

De pakkans van faillissementsfraude was volgens cijfers van het CBS in 2005 een bedroevende 2,5 procent. Dit was het percentage fraudegevallen dat leidde tot een veroordeling. Slechts 5 procent van de fraudegevallen belandde destijds in een strafrechtelijk traject.⁷ Gelukkig lijken voorgaande maatregelen enig effect te hebben gehad. Voormalig hoogleeraar faillissementsfraude Tineke Hilverda constateerde echter bij haar vertrek dat de bestrijding van dit soort criminaliteit nog steeds niet op een aanvaardbaar peil was.⁸ Zij schatte de pakkans inmiddels in op ongeveer 10 procent.⁹

1 www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/02/in-2017-laagste-aantal-faillissementen-van-deze-eeuw

2 www.faillissements-fraude.nl/actualiteiten/2016/12/12/cbs-rapport-stijging-percentages-faillissementen-waar-in-is-vestigd-dat-sprake-is-van-benadeling-van-schuldeisers

3 www.om.nl/onderwerpen/fraude/faillissementsfraude/

4 www.faillissements-fraude.nl/actualiteiten/2016/12/12/cbs-rapport-stijging-percentages-faillissementen-waar-in-is-vestigd-dat-sprake-is-van-benadeling-van-schuldeisers

5 www.ftm.nl/artikelen/faillissementsfraudeur-kon-ongestoord-zijn-gang-gaan?share=1

6 www.sp.nl/sites/default/files/110413_bedrog_bankroet.pdf

7 www.sp.nl/sites/default/files/110413_bedrog_bankroet.pdf

Dat is een sterke verbetering ten opzichte van de eerder genoemde 2,5 procent, maar nog steeds onvoldoende. Er zijn immers nog steeds meer dan 40 bekende veelplegersnetwerken in Nederland.¹⁰ Bovendien vindt steeds meer fraude buiten faillissement plaats, door bijvoorbeeld turboliquidatie of het leeg achterlaten van BV's.

Ondanks dat inmiddels veel meer faillissementen, waarbij vermoedens van fraude zijn, hebben geleid tot een strafrechtelijk onderzoek, stijgt het aantal failliet gegane bedrijven waarbij wordt vermoed dat schuldeisers zijn benadeeld. Eind 2016 heeft het CBS berekend dat het hierbij gaat om een percentage van 30,1 procent in 2015. Dit is een stijging van 6,5 procent ten opzichte van vijf jaar eerder.¹¹ Het lijkt er dus sterk op dat faillissementsfraudeurs nog steeds denken dat ze er wel mee weg kunnen komen en deze manier van frauderen steeds aantrekkelijker wordt. Daarom stelt de SP de volgende verbeteringen voor.

VOORSTELLEN

1. Beter publiek-private samenwerking

Relevante informatie moet beter worden uitgewisseld tussen alle betrokken instanties. Ook waar het gaat over best practices en het op basis van al deze informatie formuleren van maatregelen om fraude beter aan te kunnen pakken en te voorkomen. Hoewel er flink aan de weg is getimmerd de afgelopen jaren, werken te veel instanties nog langs elkaar heen of weten zij niet welke informatie zij door kunnen geven en welke niet. Om dit te verbeteren kan worden gedacht aan een coördinerend landelijk platform van handhavingpartners met betrokkenheid van beroepsorganisaties van slachtoffers. Een voorbeeld is de Nationale Fraude Autoriteit die in 2014 is voorgesteld door de SP.¹² Op deze manier kan ook een beter beeld worden verkregen van (de bestrijding van) veelplegersnetwerken. Deze maken zich schuldig aan talloze vormen van fraude en verbergen hun criminele activiteiten voor een curator door bijvoorbeeld ontbinding op grond van artikel 2:19 lid q onder a BW of het leeg achterlaten van een rechtspersoon. Hier is op dit moment onvoldoende grip op.

2. Geef curatoren de (financiële) ruimte om hun fraudesignalerende rol optimaal te benutten

Op dit moment kan een curator bij een (vrijwel) lege boedel aanspraak maken op een vergoeding via de garantstellingsregeling curatoren. Dit kan alleen bij bepaalde juridische acties, zoals een vooronderzoek of het instellen van een rechtsvordering in verband met mogelijk onbehoorlijk bestuur of faillissementspauliana. Voor zover het gaat om bijvoorbeeld andere juridische acties, zoals acties uit onrechtmatige daad (bijvoorbeeld tegen bestuurders of faciliteerders van faillissementsfraude), ontbreekt die financiering. Hetzelfde geldt voor faillissementen van natuurlijke personen, faillissementen van vennootschappen onder firma en commanditaire vennootschappen, en in het buitenland in te stellen rechtsvorderingen. Dat is zonde. Ook geven curatoren aan dat er 10 miljoen euro meer nodig is om hun fraudesignalerende taak goed uit te kunnen voeren.¹³ Uit informatie van Dienst Justis en curatoren zelf blijkt immers dat de opbrengsten van deze regeling de uiteindelijke kosten ver overstijgen.¹⁴ Op deze punten moet de garantstellingsregeling curatoren daarom worden uitgebreid.

3. Onderzoek elk faillissement op signalen van fraude of misbruik

In ruim 30 procent van de faillissementen is er een vermoeden dat schuldeisers zijn benadeeld. Daartegenover staat een pakkans van, volgens Hilverda, slechts 10 procent. De curator moet daarom de middelen krijgen om bij elk faillissement met hulp van (financieel) deskundigen na te gaan of er signalen zijn van fraude of misbruik.

8 www.volkskrant.nl/economie/-de-bestrijding-van-fraude-bij-faillissementen-is-te-versnipperd~a4504388/ en www.volkskrant.nl/economie/curatoren-werken-vaak-tientallen-uren-voor-niets-deze-hoogleraar-vindt-dat-schandalig~a4504406/

9 www.nrc.nl/nieuws/2017/06/01/beroepsfraudeur-laait-zich-door-het-strafrecht-niet-afschrikken-10879664-a1561376

10 www.ftm.nl/artikelen/faillissementsfraudeur-kon-ongestoord-zijn-gang-gaan?share=1

11 www.faillissements-fraude.nl/actualiteiten/2016/12/12/cbs-rapport-stijging-percentage-faillissementen-waar-in-is-vestigd-dat-sprake-is-van-benadeling-van-schuldeisers

12 www.sp.nl/rapport/2014/naar-nationale-fraude-autoriteit

13 www.mr-online.nl/curatoren-willen-minstens-10-miljoen-vj/

14 www.justis.nl/binaries/4.uit-de-praktijk-garantstellingsregeling-curatoren-tcm104-517804_tcm34-85284.pdf en www.mr-online.nl/curatoren-willen-minstens-10-miljoen-vj/

4. Laat de bestrijding van eenvoudige faillissementsfraude over aan de regionale FinEc-teams van de politie-eenheden

Volgens de Veiligheidsagenda 2015-2018 moeten in 2015 1.500, in 2016 1.600 en in 2017 1.900 horizontale fraudezaken (waaronder faillissementsfraude) worden opgepakt door de politie. Op dit moment moeten deze zaken concurreren met andere criminaliteit en delven zij daarbij regelmatig het onderspit. Dit leidt er ook toe dat de nodige kennis en ervaring onvoldoende wordt opgebouwd en dus ontbreekt. Uit het succesvolle Haagse project 'Bestrijding eenvoudige faillissementsfraude' is gebleken dat het loont om eenvoudige faillissementszaken neer te leggen bij de regionale FinEc-teams.¹⁵ Het kennis- en ervaringsniveau kan zo beter worden gewaarborgd en concurrentie met andere delicten wordt voorkomen.

5. Zorg voor voldoende gespecialiseerde rechters-commissarissen

De afgelopen jaren hebben rechters-commissarissen er steeds meer taken bij gekregen, maar de benodigde middelen bleven achter. Er moet echter voldoende tijd zijn om goed toezicht te houden op de afwikkeling van faillissementen. Voor goed toezicht is bovendien voldoende specifieke kennis nodig waar het gaat om faillissementsfraude. Op dit moment is de werkdruk echter hoog en ontbreekt hiervoor de broodnodige tijd. Daarom moeten er voldoende middelen worden vrijgesteld voor het aantrekken en opleiden van meer gespecialiseerde rechters-commissarissen, maar ook voor het inhuren van deskundigen die hen kunnen adviseren.

6. Zorg voor voldoende capaciteit bij politie en OM

Door bezuinigingen op zowel politie als OM is de opsporing van onder andere fraude ernstig in de knel gekomen. Volgens een interne notitie van de Nationale Politie en het OM zelf 'is het aannemelijk dat binnen het aandeel niet in behandeling genomen zaken zich een potentieel aan opsporings- vervolgingswaardige zaken bevindt dat nu niet of niet voldoende wordt opgepakt of opgevolgd vanwege onvoldoende capaciteit'.¹⁶ Omdat fraude nooit mag lonen moet faillissementsfraude altijd gemeld, onderzocht en vervolgd worden. De capaciteit bij de politie en het OM moet hiervoor toereikend zijn. Een gebrek aan capaciteit mag nooit de reden zijn dat fraudeurs vrijuit gaan.

Michiel van Nispen, Tweede Kamerlid SP
Christel Wiskerke, beleidsmedewerker Tweede Kamerfractie SP
oktober 2018

15 www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/artikel-J-Reddingius-faillissementsfraude.pdf

16 Discussienotitie 'Opsporings- en vervolgingstekort' ten behoeve van het Bestuurlijk Ketenberaad van 22 december 2016, pagina 5.